

LYALL, Charles James

LYALL, Charles James
(1845-1920)

İngiliz şarkiyatçısı.

Cambridge ve Oxford üniversitelerinde öğrenim gördü. Yirmi iki yaşında iken İngiliz hükümetinin Bengal Sivil İdaresi'nde devlet memuriyetine başladı. Hindistan'da önemli resmî görevlere getirildi, valilik statüsündeki merkez vilâyetleri baş temsilciliğine yükseldi. Üç yıl bu görevde kaldıktan sonra Londra'ya döndü. Burada 1898'den itibaren Hindistan Dairesi Hukuk ve Kamusal İşler Bölümü sekreteri olarak emekliye ayrılincaya kadar (1910) çalıştı. Hindistan'da görev yaparken Arap dilini öğrenen ve eski Arap şiirine özel ilgi duyan Lyall, bir tatil devresinde geldiği Avrupa'da Strasburg Üniversitesi'nde Theodor Nöldeke'ye öğrenci olma fırsatını buldu ve ondan çok yararlandı. Bu sebeple eski Arap şiirine dair yayımladığı iki divanı Nöldeke'ye ithaf ederek mukaddimesinde söz konusu neşirdeki başarıları kendisine borçlu olduğunu belirtti. Royal Asiatic Society'nin çalışmalarına aktif olarak katılan Lyall, Londra Üniversitesi'ndeki şarkiyat çalışmalarına da iştirak etti. Ayrıca uzun süre Londra Üniversitesi Şark Dilleri ve Edebiyatları Araştır-

ma Komisyonu'nun başkanlığını yaptı. 1898'den sonra düzenlenen milletlerarası şarkiyat kongrelerine düzenli olarak katıldı. Neşre hazırladığı *el-Mufaḍḍaliyyât*'ın basımıyla meşgul olurken Londra'da öldü (1 Eylül 1920).

Eserleri. 1. *Translations of Ancient Arabian Poetry, Chiefly pre-Islamic* (London 1885). *Journal of Asiatic Society of Bengal* dergisinde İngilizce tercümeleriyle birlikte 1877, 1878 ve 1881 yıllarında yayımladığı eski Arap şiirlerini topladığı eserdir. 2. *A Commentary on Ten Ancient Arabic Poems* (Calcutta 1894). Hatîb et-Tebrîzî tarafından yedi muallaka kasidesiyle Meymûn b. Kays el-A'sâ, Nâbiga ez-Zübyânî, Abîd b. Ebras'a ait kasideler üzerine yapılan ve *Şerhu'l-Ḳaşâ'idil-'aşri'l-Câhiliyye (Şerhu'l-Mu'allakâtil-'aşri'l-müzehhebe)* adını taşıyan eserin neşridir. 3. *The Divâns of 'Abid Ibn al-Abras and 'Âmir Ibn aṭ-Ṭufail and 'Âmir Ibn Şa'sa'a (Divânü 'Abid bin el-Ebras el-Esedî ve 'Âmir bin eṭ-Ṭufeyl ve 'Âmir bin Şa'sa'a)* (Leiden-London 1913). Anılan üç divanın -ikincisi İbnü'l-Enbârî şerhiyle birlikte- notlar ve açıklamalar ilâve edilerek İngilizce tercümeleriyle beraber ilk defa yapılmış neşirleridir. 4. *The Poems of Amr Son of Qamî'ah (Ḳaşâ'idü 'Amr b. Ḳamî'e)*. Amr

b. Kamî'e'nin kasidelerinin İngilizce tercümeleriyle birlikte yayımıdır (Cambridge 1919). 5. *Mufaḍḍaliyyât*. Mufaddal ed-Dabbî'nin derlediği seçme şiirleri içeren *el-Mufaḍḍaliyyât*'ın önemli notlar eklenerek yapılmış neşri olup Lyall'in, Arap dili ve metin tenkidıyla eski Arap şiiri, özellikle Câhiliye devri şiiriyle ilgili kaynaklara olan derin vukufunu gösteren en önemli ve en hacimli eseridir. Uzun yıllar süren bir çalışmayla neşre hazırlanan üç ciltlik eserin basımı I. Dünya Savaşı'na rastlamış, basımı üstlenen Beyrut'taki matbaa harap olmuş, ilk formları tashih için İngiltere'ye götürmekte olan gemi vurulmuş ve formlar kaybolmuştu. Savaş bittikten sonra basılan ve eserin büyük bir kısmını teşkil eden formlar tashih için Londra'ya getirildiğinde Lyall ölmüştü. Basım ve tashih işlerini Antoni Bevan tamamlamıştır (Beyrut 1920). Lyall'in eski Arap şiiri ve şairleri hakkında *Journal of the Royal Asiatic Society*'de (*JRAS*) birçok makalesi yayımlanmıştır (Necîb el-Akîkî, II, 68).

BİBLİYOGRAFYA :

Necîb el-Akîkî, *el-Müsteşriḳûn*, Kahire 1980, II, 68; Abdurrahman Bedevî, *Mevsû'atü'l-müsteşriḳîn*, Beyrut 1984, s. 353-354; Ziriklî, *el-A'îlâm* (Fethullah), II, 85; "Sir Charles Lyall", *BSOAS*, II (1921-23), s. 175-176.

ZÜLFİKAR TÜCCAR